

کتاب «سُلَیم بن قیس هلالی»: اولین مکتوب درباره قرآن کریم

اولین پژوهشی که درباره قرآن به رشته تحریر درآمده و به جوانب مختلف قرآن، یعنی نزول و تفسیر قرآن و بیاناتی از این دست پرداخته، «کتاب سُلَیم بن قیس هلالی» که مولف آن در 76 هجری وفات یافته است؛ ترجمه این اثر با عنوان «اسرار آل محمد(ص)» در 9 جلد به فارسی منتشر شده است.

اولین پژوهشی که درباره قرآن به رشته تحریر درآمده و به جوانب مختلف قرآن، یعنی نزول و تفسیر قرآن و بیاناتی از این دست پرداخته، «کتاب سُلَیم بن قیس هلالی« که مولف آن در 76 هجری وفات یافته است؛ ترجمه این اثر با عنوان «اسرار آل محمد(ص)« در 9 جلد به فارسی منتشر شده است.

حجت الاسلام و المسلمین محمدباقر انصاری، نویسنده و پژوهشگر تاریخ اسلام در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن(ایکنا)، به بیان مطالبی در باب کتاب سُلَیم بن قیس هلالی به عنوان اولین کتاب تدوین‌شده راجع به قرآن پرداخت و اظهار کرد: اولین قدمی که به نام قرآن یعنی کتاب آسمانی ما مسلمانان و یادگار عظیم پیامبر(ص) به رشته تحریر درآمده و مطالبی را نوشته است که این مطالب به جوانب مختلف قرآن یعنی نزول و تفسیر قرآن و بیاناتی از این دست پرداخته، «کتاب سُلَیم بن قیس هلالی« است که ترجمه آن با عنوان «اسرار آل محمد(ص)« به فارسی منتشر شده است.

مترجم این اثر 9 جلدی در ادامه خاطرنشان کرد: این کتاب به زبان‌های مختلف از جمله فارسی، اردو و انگلیسی ترجمه و منتشر شده است. درباره سابقه این کتاب در واقع تتبع مفصلی انجام شد که ببینیم آیا اولین میراث مکتوب در موضوع قرآن چیست؟ کتاب‌های متعددی شناسایی شد و البته هیچ‌کدام از این‌کتب مقدم بر کتاب سلیم نبود، چرا که نگارش کتاب سلیم از سال‌های آغازین رحلت پیامبر(ص) بود و در سال 76 هجری مولف این کتاب از دنیا رفته است. بنابراین قدمت این کتاب به قرن اول و بلکه تالیف این کتاب در نیمه اول قرن اول بوده است.

انصاری در ادامه گفت: ازطرف دیگر، مولف این کتاب از اصحاب امیرالمومنین(ع) و امامان بعد از ایشان یعنی امام حسن(ع)، امام حسین(ع) و امام سجاد(ع) بوده و آنچه هم درباره قرآن نقل کرده یا به نقل از خود معصومین(ع) بوده یا از اصحاب مورد اعتماد ائمه(ع) است که در واقع ارتباط با خود معصومین(ع) بوده‌اند، یعنی به فاصله پنج سال از رحلت پیغمبر(ص) در حضور امیر المومنین(ع) و سایر ائمه طاهرین(ع) این مطالب درباره قرآن سوال شده و حضرات معصومین(ع) در پاسخ کلماتی را فرموده‌اند.

وی در ادامه گفت: کتاب سلیم بن قیس هلالی را در مجموعه‌ای نه جلدی با عنوان اولین میراث مکتوب تدوین کردیم. موضوعات مجموعه 9 جلدی سُلَیم که قابل استخراج بوده است نیز به صورت یک جلد جداگانه منتشر شده است که جلد اول این مجموعه حاوی آن است. آنچه که در کتاب سلیم بن قیس در مورد قرآن وجود دارد، با توجه به تاریخچه قرآن، نزول، شان نزول آیات و معرفی مفسران واقعی قرآن که اهل بیت(ع) باشند گزینش شده است.

این پژوهشگر افزود: نمونه‌های بسیاری از تفسیر قرآن و بیان آیات قرآن که از لسان رسول الله(ص) و اهل بیت(ع) در منابع قرآنی اهل بیت(ع) صادر شده و احتجاجات قرآنی اهل بیت(ع) یعنی اتمام حجت‌های ایشان با قرآن در مقابل دشمنان، موضوعاتی است که از کتاب سلیم در بُعد قرآنی گزینش شده و طبعاً از هر حدیثی به مقداری که مربوط به قرآن است، تفکیک شده؛ یعنی گاهی روایت در پنج صفحه آمده، ولی ما آن مقداری از آن را که مربوط به این موضوع هست، جدا کرده و به عنوان بخشی که مربوط به قرآن است، با اندکی مقدمه و موخره در مقدمه آورده‌ایم.

انصاری افزود: آن جمله خاصی که بعد قرآنی دارد با قلم سیاه آورده‌ایم که بیشتر جلب توجه بکند و طبعاً برای هر حدیثی شماره مسلسل قرار داده‌ایم و شماره این حدیث در کتاب سلیم را هم در پاورقی ذکر کرده‌ایم که در واقع مراجعه کننده اگر خواست خود کتاب سلیم را ببیند، راحت بتواند مراجعه بکند. مطالبی که اینجا قابل ذکر است، این که تعداد احادیثی که در کتاب سلیم وجود دارد، 98 حدیث است. از این 98 حدیث 53 حدیثش به مسائل قرآنی مربوط می‌شود و شمار احادیثی که درج کرده‌ایم، برای کسانی که احیاناً می‌خواهند مراجعه بکنند، آورده‌ایم. مثلاً خط اول، دو، چهار، شش، هفت، هشت، ده، یازده، دوازده و چهارده، پانزده، هیجده و که در واقع بیش از نیمی از احادیث کتاب سلیم را تشکیل می‌دهد که هم از نظر فرهنگی و قرآنی بسیار مهم است که در واقع هم عدم تحریف قرآن یعنی آنچه در قرآن امروزی می‌بینیم، دقیقاً در يك میراث حدود هزار و سیصد و چند ساله هزار و چهارصد ساله خودمان، عیناً این آیات را می‌بینیم و عیناً تفسیر درباره این آیات را می‌بینیم و اینها اسناد قاطعی هستند در استحکام قرآن ما و عدم تحریف قرآنی که امروزه در دست ماست.

وی ادامه داد: نکته دیگری که قابل توجه است، این که در این اثر ما در انتهای این اثر دو فهرست آماده کردیم؛ یکی فهرست مطالبی است که براساس عناوین اصلی و فرعی کتاب تنظیم شده و دومین فهرست، فهرست موضوعی است؛ یعنی این مطالبی که درباره قرآن در کتاب سلیم آمده و ما آن را جمع کرده‌ایم، براساس موضوعات تقسیم کردیم که هرکسی می‌خواهد مراجعه بکند، درباره يك موضوعی از مواضع قرآنی فوراً بتواند به كمك آن فهرست جای آن را بیابد و به آن مراجعه بکند.